

Regulació i Polítiques Públiques

Codi: 44433

Crèdits: 12

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4317522 Emprenedoria i Innovació Social	OB	0	A

Professor/a de contacte

Nom: Joaquín Rodriguez Alvarez

Correu electrònic: joaquin.rodriguez@uab.cat

Altres indicacions sobre les llengües

En funció de la composició final dels matriculats al Màster, les classes podran ser en català

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Equip docent

Joaquín Rodriguez Alvarez

Concepcion Blazquez Gimenez

Vidal Aragonés Chicharro

Esther Virgili Moreno

Isabel Soria Rodríguez

Ismael Iván Blanco Fillola

Ariadna Fito Frutos

Equip docent extern a la UAB

Ernesto Morales Morales

Prerequisits

Aquest mòdul només està disponible per al estudiants del Màster en Emprenedoria i Innovació Social.

Objectius

1. Assolir coneixements per a definir i posar en pràctica una estratègia relacional i organitzativa amb els actors del territori (comunitat, institucions, organitzacions, agents socials) fonamentada en els principis de l'acció comunitària i orientada a l'impuls d'iniciatives de economia social i/o solidària.
2. Assolir coneixements per a definir una estratègia i itinerari que permeti l'apoderament dels membres de les iniciatives d'economia solidària
3. Assolir coneixements i eines metodològiques per a poder dissenyar i avaluar processos d'apoderament i d'innovació social en el marc de les iniciatives d'economia social i/o solidària
4. Assolir coneixements i eines metodològiques per a la comprensió de la realitat social i donar respostes

5. Assolir coneixements eines per al disseny de processos d'investigació-acció així com per a la recollida i generació de dades útils per a l'impuls d'iniciatives d'economia social i/o solidària
6. Assolir eines i coneixements des d'una perspectiva integrada que possibilitin l'anàlisi i avaluació d'iniciatives i polítiques d'economia social i/o solidària, així com explorar estratègies futures.
7. Apropar l'alumne a la intersecció entre dret, tecnologia i societat, tres facetes bàsiques de la nostra configuració social, que comparteixen una sèrie de dinàmiques d'interdependència complexa mitjançant una relació de co-creació / co-influència.
8. Abordar la relació històrica entre els nostres subjectes d'estudi i la seva materialització contemporània, tenint com a fill conductor l'emprenedoria social. Tal i com afirmava Culkin, nosaltres donem forma a les nostres eines, i elles ens donen forma a nosaltres.
9. Assolir un bon coneixement de l'estatut jurídic de l'empresari individual com a emprenedor
10. Conèixer les formes jurídiques societàries que poden utilitzar-se en la emprenedoria i els efectes i diferències en el règim jurídic de cadascuna.
11. Assolir el coneixement de l'estatut jurídic de les persones sòcies treballadores de les cooperatives de treball associat i de les persones treballadores en situació d'exclusió de les empreses d'inserció. Conèixer els límits i les possibilitats en la utilització dels serveis de voluntariat.
12. Conèixer el règim tributari de les cooperatives de treball associat.

Competències

- Actuar acadèmicament i professionalment valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
- Actuar amb responsabilitat ètica i respecte pels drets fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
- Analitzar els desafiaments i problemes derivats del disseny i aplicació de polítiques públiques reconeixent la complexitat dels fenòmens socials i de les decisions polítiques que afecten la democràcia, els drets humans, la justícia social, la igualtat de gènere, la distribució equitativa de riquesa i el desenvolupament sostenible.
- Aplicar a la creació d'empreses i tipus alternatius d'entitats sense ànim de lucre els coneixements bàsics del marc jurídic regulador de la creació d'empreses i altres entitats, així com saber gestionar la contractació i fiscalitat d'aquestes empreses i entitats.
- Aplicar els processos bàsics de disseny, formulació i implementació d'un projecte emprenedor social d'acord amb el marc regulador de creació d'empreses i tipus alternatius d'entitats sense ànim de lucre.
- Aplicar i fomentar en el desenvolupament d'idees i projectes de transformació social, mitjançant el coneixement de la norma jurídica, les polítiques públiques d'àmbit social i l'anàlisi de dades, l'equitat de gènere, la recerca del bé comú i la creació i distribució equitativa de la riquesa.
- Desenvolupar la capacitat d'avaluar les desigualtats per raó de sexe i gènere per dissenyar solucions.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Saber aplicar les eines metodològiques i tècniques d'estudi de la posició dels individus en l'estructura social i de les relacions i dinàmiques socials.

Resultats d'aprenentatge

1. Actuar acadèmicament i professionalment valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
2. Actuar amb responsabilitat ètica i respecte pels drets fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
3. Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
4. Que els estudiants apliquin eines de planificació per al disseny d'un procés organitzatiu orientat a l'empoderament dels membres i a la definició d'una estratègia relacional al territori.

5. Que els estudiants siguin capaços d'analitzar el potencial i dificultats de l'impuls d'experiències concretes d'economia solidària en un context de desigualtats territorials socials i econòmiques.
6. Que els estudiants siguin capaços d'identificar estructures empresarials i la seva forma jurídica a partir de criteris d'equitat, solidaritat i perspectiva de gènere.
7. Que els estudiants siguin capaços d'identificar i seleccionar la normativa, jurisprudències i informació acadèmica més adequada per a la creació, contractació i tributació d'una entitat o empresa.
8. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
9. Que els estudiants siguin capaços de fer l'anàlisi i largumentació pertinents per arribar per si mateixos a conclusions sobre els principals problemes, i siguin capaços de defensar-les per escrit i oralment.
10. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
11. Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
12. Reconèixer i comprendre el paper de les polítiques públiques en general, i de les polítiques socials en particular, en la producció i reproducció de les desigualtats de gènere.
13. Saber fer una anàlisi sensible al gènere de la fiscalitat.

Continguts

C1. Territori, Apoderament i Economia Solidària

Territori. Segregació urbana i reptes de transformació de les desigualtats socials. Es presenten eines analítiques bàsiques per tal d'aproximar-nos al territori com es espai de reproducció de les desigualtats socials, fent espacial èmfasi en els processos de segregació urbana, i en determinats models de política pública que hi plantegen fer-hi front (entre ells el fonamentat en l'apoderament comunitari).

Innovació social en clau territorial per fer front a les desigualtats. Es fa una aproximació conceptual i analítica als processos d'innovació al territori, entesa aquesta com un procés de transformació de les relacions de poder i d'impuls d'iniciatives per fer front als reptes socials del territori. Es fa una aproximació analítica a diverses experiències de Catalunya recollides en el mapa de la innovació social a Catalunya, fruit de la recerca barris i crisi (base de dades generada a partir de la crisi del 2008), i de la plataforma SOLIVID (la qual recull iniciatives de Solidaritat a partir de la crisi sanitària i el confinament per la COVID-19).

Acció comunitària. Un marc conceptual, analític i estratègic per a promoure iniciatives d'economia social i/o solidària en clau territorial. Es fa una aproximació conceptual i metodològica de l'acció comunitària com a estratègia per a l'impuls d'iniciatives que facin front als reptes del territori incorporant el mapa d'actors existent, eines de recerca-acció participativa i metodologies per a la participació i implicació d'aquests actors, plantejant estratègies relacionals orientades a l'apoderament.

Les teories de l'apoderament per a l'acció comunitària. Es fa una aproximació a les teories de l'apoderament, en clau individual, organitzacional i comunitària, amb la intencionalitat d'impulsar iniciatives d'economia social i/o solidària abordant el repte de la relació amb el territori. S'aporten eines per a la seva planificació i avaluació en les diferents dimensions.

La planificació i l'avaluació de la l'acció comunitària en perspectives d'impulsar iniciatives d'economia social i/o solidària. A partir d'un territori hipotètic però amb inspiració a la realitat, és realitzarà un cas pràctic amb l'objectiu de posar en pràctica tots els continguts i eines metodològiques treballades a classe. L'objectiu, definir un procés d'intervenció d'acció comunitària incorporant el disseny bàsic d'iniciatives d'economia social i/o solidària, incorporant les perspectives metodològiques treballades a classe.

C2. Eines per a la Recerca i Intervenció en Emprenedoria Social

Mètodes i tècniques per a la producció i recollida de dades per a projectes d'economia social. Es presenten diferents estratègies metodològiques per a la generació i recollida de dades útils per al disseny, posada en marxa, seguiment i avaluació d'iniciatives i projectes d'economia social. A més de les lògiques i procediments

de recerca, s'explicaran les característiques, funcionament i utilitats de diversos tipus de tècniques d'investigació de la realitat social, tant quantitatives com qualitatives i mixtes.

Metodologies implicatives i participatives. A partir d'una explicació dels procediments d'investigació-acció-participativa (IAP), es fa una proposta metodològica sobre com organitzar un procés d'implicació ciutadana en la generació de projectes d'economia social. Es donen eines per a fer una diagnosi participativa, per a dissenyar un pla d'acció i el seu seguiment. També es donen pautes per la constitució d'un grup motor i una comissió de seguiment, com a òrgans participatius del projecte en qüestió.

La teoria del canvi com a eina per al disseny de projectes d'economia social. Es fa una aproximació conceptual i metodològica al disseny dels projectes des de la teoria del canvi. En el disseny dels projectes sovint s'inclouen supòsits inicials que no es compleixen i assumpcions donades per descomptat que podrien no funcionar, o funcionar de manera parcial, en l'assoliment dels objectius. El moment de l'empresa dels projectes està plegat d'incerteses, per fer-hi front es presenten metodologies rigoroses que proporcionen coneixement basat en evidències sobre l'eficàcia de les intervencions, i posen a l'abast alternatives d'intervenció que relacionen recursos, resultats i impactes aconseguits. Es treballarà l'obtenció i generació d'aquesta informació explicativa i predictiva entorn a com hauria de ser un projecte per a aconseguir els objectius que es proposa, il·lustrant amb casos reals les connexions entre els inputs, activitats, processos, resultats i impactes esperats dels projectes.

La teoria del canvi com a eina per a l'avaluació de projectes d'economia social. Els projectes d'economia social com a promotors del canvi social prioritzen la satisfacció de les necessitats de les persones per sobre del lucre, l'avaluació permet millorar l'eficàcia en l'assoliment dels objectius proposats i l'eficiència de les accions posant en relació els recursos i els resultats i impactes aconseguits. Es tracta d'aprendre a mesurar sistemàticament la relació entre recursos i resultats dels projectes, i generar informació per a la millora constant dels projectes i el rendiment de comptes de l'economia social envers la ciutadania. Es presentaran els diferents tipus d'avaluació i les diverses metodologies per donar resposta als interrogants avaluatius, mitjançant exemples reals.

C3. Dret Tecnologia i Salut

Intersecció entre marcs legals, societat i tecnologia. Té com objectiu presentar a l'alumne la relació existent entre el dret, el desenvolupament tecnològic i l'evolució social (Rodríguez, 2016). Entenent així la tecnologia com un amplificador de la voluntat humana, a la que donem forma i posteriorment ens transforma (Culkin, 1967). I el dret com un art, i una tècnica que es circumscriu precisament sobre aquesta relació d'interdependència complexa (Jasanoff, 2009) que alguns autors arriben a definir com a determinisme tecnològic (Bimber, 1994; Ellul, Wilkinson, & Merton, 1964; Marx, 1994).

Economia alternativa, administracions públiques i sector privat. Té com objectiu plantejar a l'alumne les limitacions i oportunitats de les diverses formes existents d'auto-organització i auto-gestió de projectes socials col·laboratius a l'hora de establir llaços i col·laboracions amb els sectors públics i privats. En aquest tema explorarem projectes duus a terme a la ciutat de Barcelona a través del fill conductor de la sobirania alimentària a fi d'explorar les seves limitacions legals, així com possibles models de creixement sostenible sota formes centralitzades i descentralitzades

Horitzó d'innovació i marcs legals i de promoció de l'emprenedoria social a la Unió Europea. Busca familiaritzar l'alumne amb les agendes i marcs d'innovació en el context de la Unió Europea (Fici, 2017) sense passar per alt el sistema Nord Americà (Jasanoff, 2007a, 2007b), així com les diferents formules jurídiques que envolten la producció científica i l'emprenedoria social. Aquest tema té com objectiu traçar un ecosistema d'acció social entre el marc d'acció local i l'agenda europea (Sabato, Vanhercke, & Verschraegen, 2015).

Start-ups "socials": models i xarxes internacionals de col·laboració. Relaciona els marcs d'emprenedoria social amb altres models provinents fonamentalment de sectors altament tecnològitzats com podria ésser el de les Smart Cities. Àmbits de desenvolupament que s'estructuren fonamentalment al voltant de xarxes de col·laboració internacionals així com influenciats per processos d'acceleració, bootcamps i altres formes de promoció i finançament. Aquest tema explorarà a més el ecosistema català de finançament d'startups a través d'iniciatives com BANC (Business Angels Network Catalonia) o "*Four years from now*".

Models descentralitzats: de les "stateless institutions" al BlockChain. Aproxima a l'estudiant a formes alternatives d'organització, partint dels models teòrics de "Institucions sense estat" (Bookchin, 1989; Kropotkin,

1977) fins als nous models de governança descentralitzada mitjançant tecnologies *Blockchain* (Rodríguez, 2020). Imaginar nous models d'economia social tradicionalment ha anat lligat a l'exploració de nous models d'organització, aquest tema busca generar un diàleg al voltant de sistema d'organització d'arrel col·laborativa. Aquest tema serveix a més per aprofundir sobre les possibilitats del Blockchain així com els seus impactes eco-socials, prestant especial atenció a les diferències entre PoW i PoS.

C4. Creació i gestió de les empreses d'economia social: la seva governança

Figures legals de l'emprenedoria social. Té com a objectiu presentar a l'alumne les diferents figures jurídiques de l'àmbit de l'emprenedoria social, des de la figura de l'empresari individual a les diferents formes societàries, prestant especial interès en les seves responsabilitats derivades i en els mecanismes de governança.

Fiscalitat de l'economia social. Té per objecte abordar els incentius en el sistema impositiu espanyol adreçats a l'emprenedoria. En concret, es tractaran el règim fiscal aplicable a les empreses emergents ("start-ups") i la fiscalitat dels inversors, tant des de la vessant dels anomenats "business angels" com del "crowdfunding".

C5. Relacions laborals en l'àmbit de l'Emprenedoria Social

Aspectes bàsics en el règim jurídic del treball de les entitats d'economia social. Té per objecte recordar, entre d'altres els trets fonamentals de la prestació laboral de serveis, la vigència del conveni col·lectiu i dels drets fonamentals en la relació de treball, matisada en el cas d'organitzacions o empreses de tendència.

Règim de la prestació de serveis dels socis de treball de les cooperatives. Té com a finalitat abordar el règim jurídic de les persones sòcies i treballadores, les condicions econòmiques, laborals i de Seguretat Social. Alhora es pretén fer una referència a la proliferació de falses cooperatives, la seva desqualificació segons la Llei catalana i les conseqüències sobre el règim dels socis.

Regulació del treball de les persones en situació d'exclusió al servei de les empreses d'inserció. Té per objecte efectuar una presentació de l'empresa d'inserció i una panoràmica del concepte de treballador en situació d'exclusió social. S'afegeix una anàlisi de les modalitats contractuals a utilitzar o bé les adaptacions en el règim de l'extinció del contracte de treball.

Límit i les condicions de la utilització de treball voluntari. Es pretén exposar les possibilitats i límits de recurs a treball voluntari, com ara els perfils de la figura de la persona voluntària, llocs a cobrir, obligacions formals, assegurances i compensacions de despeses.

Metodologia

La metodologia docent del mòdul combinarà les classes magistrals i les aportacions teòriques i metodològiques, amb debats i reflexions a partir de l'anàlisi de casos i la presentació d'experiències.

NOTA: La metodologia docent proposada pot experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Anàlisi del règim jurídic dels diferents tipus societaris i de l'empresari individual, com a formes d'emprenedoria (C4)	8	0,32	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Anàlisi dels marcs teòrics que expliquen les relacions entre la societat i la tecnologia subratllant la seva relació amb els marcs normatius actuals (C3)	12	0,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Anàlisi jurídica de les diverses formes de prestacions de serveis en entitats d'emprenedoria social i del règim de tributació de les cooperatives (C5)	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Disseny d'un procés participatiu per a l'impuls d'iniciatives d'economia social i/o solidària (C1 i C2)	12	0,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Disseny d'una estratègia relacional amb el territori i organitzativa (internament i amb el territori) per tal d'impulsar iniciatives d'economia social o solidària (C1 i C2).	12	0,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Ús de metodologies participatives i eines per a la planificació, la intervenció i l'avaluació, d'impuls de processos o iniciatives col·lectives en el marc de l'economia social i solidària (C1 i C2).	12	0,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Tipus: Supervisades			
Elaboració de fitxes temàtiques (C3)	16	0,64	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Realització de propostes d'intervenció, organització i desplegament de processos participatius (C1 i C2)	39	1,56	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Valoració dels avantatges i limitacions de cada forma jurídica de l'emprenedoria social (C4)	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Valoració dels avantatges i limitacions de les diverses formes de prestació de serveis i del règim tributari de cooperatives (C5)	13	0,52	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Tipus: Autònomes			
Realització de propostes d'intervenció i estudi a partir de casos pràctics (C1 i C2)	75	3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Recerca i estudi a partir dels casos pràctics, lectures i materials aportats a l'aula (C3)	31	1,24	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Treball i estudi fora d'aula de les de les diverses formes de prestacions de serveis en entitats d'emprenedoria social i del règim de tributació de les cooperatives (C5)	25	1	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Treball i estudi fora d'aula de les formes societàries i de l'empresari individual i del respectiu règim jurídic (C4)	19	0,76	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Avaluació

La nota final del mòdul es calcularà tenint en compte els percentatges associats a cada submòdul d'acord amb les activitats avaluatives que corresponguin segons la taula. Per tant, la nota pels diferents submòduls es comptabilitza de la següent forma:

C1 i C2 (50,00% del total): 75,0 % Entrega d'informes/treballs + 25,0% Proves pràctiques

C3 (20,83% del total): 44,8% Proves pràctiques + 55,2% Examen

C4 (12,50% del total): 100% Examen

C5 (16,66% del total): 50,0% Examen + 50,0% lliurament de supòsits pràctics

La nota final del mòdul es calcularà tenint en compte els percentatges de cada submòdul:

$$\text{Nota final} = 0,5000 \cdot (C1 + C2) + 0,2083 \cdot C3 + 0,1250 \cdot C4 + 0,1666 \cdot C5$$

NOTA: L'avaluació proposada pot experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Entrega d'informes / treballs (C1 i C2) (Elaboració i presentació d'un cas pràctic)	37,5%	0	0	2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12
Examen (C3)	11,50%	2	0,08	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13
Examen (C4) (Formes jurídiques de l'empresa i d'emprenedoria social)	12,5%	2	0,08	1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 13
Examen (C5)	8,33%	2	0,08	1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 13
Proves pràctiques (C1 i C2) (Debat conceptual metodològic i d'anàlisi de casos: 10 casos)	12,5%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12
Proves pràctiques (C3)	9,33%	0	0	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13
Proves pràctiques (C5) (Lliurament de supòsits pràctics)	8,33%	0	0	1, 2, 3, 6, 8, 10, 11, 13

Bibliografia

C1. Territori, Apoderament i Economia Solidària + C2. Eines per a la Recerca i Intervenció en Emprenedoria Social

Ajuntament de Barcelona (2014): Guia operativa de l'Avaluació de l'Acció Comunitària. Ajuntament de Barcelona. Enllaç (català):

http://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/guia_operativa_avaluacio_accio_comunitaria_acc.pdf

Enlace castellano: https://igop.uab.cat/wp-content/uploads/2016/03/Guia_operativa-EAC_2016.pdf

Alvira, F. (2004): *La encuesta. Una perspectiva general metodològica*, Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

Blasco, J. (2009) *Com iniciar una avaluació: oportunitat, viabilitat i preguntes d'avaluació*. Barcelona: Ivàlua. (Col·lecció Ivàlua de Guies pràctiques sobre avaluació de polítiques públiques)

Marchioni, M. (2002) Organización y desarrollo de la comunidad. Fuerteventura. UNED (llegir pàgines 12 a 35) a: https://extension.uned.es/archivos_publicos/webex_actividades/4698/acomunitariaponencia13b.pdf

Martínez Moreno, R., Cruz Gallach, H., Blanco, I., & Salazar, Y. (2019). La innovación social, ¿prácticas para producir autonomía, empoderamiento y nueva institucionalidad?. *Revista Internacional De Sociología*, 77 (2),126. Disponible a: <https://doi.org/10.3989/ris.2019.77.2.17.022>

Morales, E, Rebollo, O (2014). Potencialidades y límites de la acción comunitaria como estrategia empoderadora en el contexto actual de crisis. RTS:203

Morales, E.(2016) "Los Planes de Desarrollo Comunitario como política pública para la transformación social. Las experiencias de Barcelona (1997-2015). Pedagogía i Treball Social. Revista de Ciències Socials Aplicades Vol. 4. Núm. 2: 34-60

Nel·lo, O; Blanco, I (2015) La Segregació urbana a la regió metropolitana de Barcelona. PLA ESTRATÈGIC METROPOLITÀ DE BARCELONA. Disponible a: https://pemb.cat/public/docs/41_lc_12.pdf

Rebollo, Ó. (2003). *Bases político-metodológicas para la participación*. En Ecología y Ciudad. Madrid: El viejo topo.

Valles, M.S. (1997) *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid: Síntesis.

Valles, M.S. (2014) *Entrevistas cualitativas*. Cuadernos metodológicos, núm. 32. Madrid: CIS

Villasante, T.R. (2014) *Redes de vida desbordantes. Fundamentos para el cambio desde la vida cotidiana*. Madrid: La Catarata.

C3. Dret Tecnologia i Salut

Bimber, B. (1994). Three faces of technological determinism. In Does Technology drives history? (pp. 79-100). Cambridge, Massachusetts: Merrit Smith; Leo Marx.

Bookchin, M. (1989). *Remaking society*. Montreal: Black Rose Books. Retrieved from <https://theanarchistlibrary.org/library/murray-bookchin-remaking-society.lt.pdf>.

Culkin, J. (1967). A Schoolmas's Guide to Marshall McLuhan. *The Saturday Review*. Retrieved from <https://static1.squarespace.com/static/5a6135761f318d1d719bd5d9/t/5b2536342b6a2886441759d5/1529165365>

:

Ellul, J., Wilkinson, J., & Merton, R. (1964). *The technological society*. Nueva York: Random House.

Fici, A. (2017). *A European Statute for Social and Solidarity-Based Enterprise STUDY*.

Jasanoff, S. (2007a). *Designs on nature: science and democracy in Europe and the United States*. Princeton: Princeton University Press.

Jasanoff, S. (2007b). Technologies of humility. *Nature*, 450(7166), 33-33.

Jasanoff, S. (2009). *Science at the bar: Law, science, and technology in America* (1st ed.). Cambridge England etc.: Harvard University Press.

Kropotkin, P. A. (1977). *La conquista del pan*. Biblioteca Histórica del Socialismo; 55.

Marx, L. (1994). The Idea of "Technology" and Postmodern Pessimism. In *Technology, Pessimism, and Postmodernism* (pp. 11-28). Dordrecht: Springer Netherlands.

Materials produïts per LabCoop per a ©Fundación Acción Contra el Hambre. (2013). Tallers d'Economia Social. Retrieved April 13, 2021, from http://labcoop.coop/wp-content/uploads/2018/04/FACH-CoBoi_Tallers-Economia-Social_MaterialsDefinitius.pdf

Rodriguez, J. (2020, November 26). Article: The Eco-technological transition - fears and hopes in the age of Artificial Intelligence - AnarchistStudies.Blog. Retrieved April 13, 2021, from <https://anarchiststudies.noblogs.org/article-the-eco-technological-transition-fears-and-hopes-in-the-age-of-artificia>

Rodríguez, J. (2016). La civilización ausente: Tecnología y sociedad en la era de la incertidumbre (1st ed.). Oviedo: Trea.

Sabato, S., Vanhercke, B., & Verschraegen, G. (2015). The EU framework for social innovation. Between entrepreneurship and policy experimentation. Antwerp. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/287994531_The_EU_framework_for_social_innovation_Between_entrepre

C4. Creació i gestió de les empreses d'economia social: la seva governança

Delgado García, Ana María (Coord.), Medidas legales y fiscales para la creación de empresas, Pamplona, 2020.

Dittmar, Eduardo Carlos (Coord.), La empresa en el siglo XXI. Un estudio multidisciplinar de carácter jurídico empresarial, Pamplona, 2020.

Emparanza Sobejano, Alberto (Dr.); El Derecho de sociedades y cooperativas: nuevos retos en su configuración y en la gestión de los administradores, Madrid, 2019.

Vega Vega, José Antonio (Coord.), La empresa social en España y en Italia, Reus, Madrid, 2020.

C5. Relacions laborals en l'àmbit de l'Emprenedoria Social

AAVV (2005): Fiscalidad de las entidades de economía social: cooperativas, mutuas, sociedades laborales, fundaciones, asociaciones de utilidad pública, centros especiales de empleo y empresas de inserción laboral. Madrid: Civitas

Benlloch Sanz, Pablo ((2007) La actividad en régimen de voluntariado. Cizur Menor: Aranzadi Thomson Reuters

Calvo Gallego, Francisco Javier (1995) Contrato de trabajo y libertad ideológica: derechos fundamentales y organizaciones de tendencia. Madrid: Consejo Económico y Social.

López Gandía, Juan (2006) Las cooperativas de trabajo asociado y la aplicación del Derecho del Trabajo. Valencia: Tirant lo Blanch.

Vallecillo Gámez, María Rosa y Molina Navarrete, Cristóbal (2008) Empresas de inserción y mercados de trabajo inclusivos. Granada: Comares.

Webs:

Es recomana revisar les informacions recollides al web: <http://barrisinnovacio.net>

[Solivid | Recull iniciatives solidaries Covid19.](#)

Video: Acción social comunitaria: https://www.youtube.com/watch?v=DG63xDnE_pA.

Salut en los barrios (español):

https://www.youtube.com/watch?v=_wzC4pj0xal&list=PL_bQI8WN7WnC7lBkr5MQK3SjB+eYtW4vo&index=2+P

Barcelona por la Acció Comunitaria:

<https://vimeo.com/10975842>

Repositori de revisions d'evidències, disponible a: [Revisions d'evidència | ivalua](#)

Bibliografia complementaria (C1 i C2)

ALINSKI, SAUL (2012). *Tratado para radicales. Manual para revolucionarios pragmáticos*. Madrid: Traficantes de sueños.

Alonso, L.E. (1998) *La mirada cualitativa en sociología*. Madrid: Fundamentos.

Azofra Márquez, M.J. (1999) *Cuestionarios. Cuadernos Metodológicos*, núm. 26. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

BACQUE, Marie Helene (2016). "El Empoderamiento. Una acción progresiva que ha revolucionado la política y la sociedad". Gedisa.

Blanco I. (2021) Social Innovation Against Socio-spatial Segregation: The Case of Catalonia. In: Fregolent L., Nel-lo O. (eds) *Social Movements and Public Policies in Southern European Cities. Urban and Landscape Perspectives*, vol 21. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-52754-9_7

https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-030-52754-9_7

Blanco, I., Cruz Gallach, H., Martínez Moreno, R., & Parés, M. (2016). El papel de la innovación social frente a la crisis. *Ciudad y Territorio Estudios Territoriales (CyTET)*, 48(188), 249-260. Recuperado a partir de <https://recyt.fecyt.es/index.php/CyTET/article/view/76478>

https://ddd.uab.cat/pub/artpub/2016/187822/ciuter_a2016v48n186iSPA.pdf

Blasco, J.; Casado, D. (2009) *Avaluació de l'impacte*. Barcelona: Ivàlua. (Col·lecció Ivàlua de Guies pràctiques sobre avaluació de polítiques públiques; 5)

Castilleja, L., Comas, I., & Morales, E. (2005). Planes comunitarios. La experiencia de la FAVIBC. Martí, J., Pascual, J. & Rebollo, O.(Coords.), *Participación y Desarrollo Comunitario en medio urbano: experiencias y reflexiones. Construyendo ciudadanía*, 7.

Cea d'Ancona, M.A. (1998) *Metodología cuantitativa. Estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid: Síntesis.

CIMAS (2009) Manual de metodologías participativas. <https://www.redcimas.org/biblioteca/metodologia/>

Couper, Mick. P. (2008): *Designing effective web surveys*, Cambridge: Cambridge University Press.

Fink, A. (2003): *How to ask survey questions*, Thousand Oaks: Sage.

Guasch, O., (1998). Observación participante. CIS. Madrid.

<https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/400078/emm1de1.pdf?sequence=1>

Iñiguez, L. (ed.) (2003) *Análisis del discurso. Manual para las ciencias sociales*. Barcelona: UOC.

Krosnick, Jon (2000): "The threat of satisficing in surveys: the shortcuts respondents take in answering questions", *Survey methods newsletter*, vol.20.

Krueger, R.A. (1991) *El grupo de discusión. Guía práctica para la investigación aplicada*. Madrid: Pirámide.

LAKOFF, Jorge (2007). No pienses en un elefante. Lenguaje y debate político. Madrid: editorial complutense.

López Roldán, P.; Lozares, C. (1999) *Anàlisi bivariàble*. Bellaterra: Servei de Publicacions UAB.

López Roldán, P.; Lozares, C. (2000) *Anàlisi multivariable*. Bellaterra: Servei de Publicacions UAB.

MORALES, Ernesto (2017). Empoderamiento y transformación de las relaciones de poder. Un análisis crítico de los procesos institucionales de participación ciudadana. Tesis doctoral. Programa de doctorado Políticas públicas y transformación social. Institut de Govern i Polítiques Públiques. Universitat Autònoma de Barcelona.

Musitu, G., & Buelga, S. (2004). Desarrollo comunitario y potenciación (empowerment). Introducción a la psicología comunitaria, 167-193.

Presser, S., y Blair, J. (1994), Pretesat d'enquestes: Fer diferents mètodes produeixen resultats diferents?, *Metodologia sociològica*, vol. 24, pp.73-104.

Rebollo, Ó. (2012). La transformación social urbana: La acción comunitaria en la ciudad globalizada. *Gestión y política pública*, 21(SPE), 159-186

Rebollo, O., & Morales Morales, E. (2013). Hacia una política pública de acción comunitaria: límites y oportunidades. *Ciudades y pueblos que puedan durar: políticas locales para una nueva época*, 303-316.

Repositori de lectures i informes sobre acció comunitària:

<https://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/es/guias-materiales-y-otros>

Rodríguez Osuna, J. (1991) *Métodos de muestreo*. Madrid: CIS.

Rodríguez Osuna, J. (1993) *Métodos de muestreo. Casos prácticos*. Madrid: CIS.

Ruiz Olabuénaga, J.I. (1996) *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto.

Strauss, A.L. (1987) *Qualitative Analysis for Social Scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.

Todd, E.; Wolpin, I. Ex ante evaluation of social programs: working paper 06-022. [s.l.]: Penn Institute for Economic Research, 2006.

Villasante, T.R., (2006). *Desbordes creativos. Estilos y estrategias para la transformación social*. Madrid: La Catarata.

Villasante, T.R.; Martín, P. (2006) "Redes y conjuntos de acción: para aplicaciones estratégicas en los tiempos de la complejidad social." *REDES- Revista hispana para el análisis de redes sociales*, Vol.11,#2, URL: http://revista-redes.rediris.es/html-vol11/Vol11_2.htm.

Programari

Excel, PowerPoint, Word.